

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бізнес - адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності

**Кваліфікаційна робота
бакалавра**

на тему: «Кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»»

Виконав : студент 4 курсу, групи 6.0739-мб _____
спеціальності 073 менеджмент освітньої програми
менеджмент міжнародного бізнесу

Вронка Д. О.

Керівник : доцент кафедри бізнес-адміністрування і
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

Головань О.О.

Рецензент : завідувач кафедри бізнес-
адміністрування і менеджменту
зовнішньоекономічної діяльності, доктор наук з
державного управління, професор

Бікулов Д. Т.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту
Кафедра бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавр
Спеціальність 073 Менеджмент
Освітня програма Менеджмент міжнародного бізнесу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Д.Т. Бікулов

« ____ » _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА**

Вронка Данило Олександрович

1. Тема роботи «Кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»»

керівник роботи: Головань О.О., доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, кандидат фізико-математичних наук, доцент

затверджені наказом ЗНУ від 12.01.2023 року № _____ 26-с

2. Строк подання студентом роботи _____ 23.05.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи навчальні посібники, монографії, періодичні та аналітичні вітчизняні та зарубіжні матеріали, фінансова звітність підприємства, інтернет ресурси

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

2 АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ЗОД «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) .

2 таблиць

6 рисунків

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Головань О.О.		
2	Головань О.О.		
3	Головань О.О.		

7. Дата видачі завдання 01.10.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи у наукового керівника.	01.10.2022	
2.	Затвердження змісту роботи.	02.10.2022	
3.	Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи.	03.10.22-13.11.22	
4.	Розробка чернетки I розділу кваліфікаційної роботи.	14.11.22-23.12.22	
5.	Написання I розділу кваліфікаційної роботи.	24.12.22-31.01.23	
6.	Збір розрахунково-аналітичного матеріалу за темою.	01.02.23-21.02.23	
7.	Розробка чернетки II розділу кваліфікаційної роботи.	22.02.23-20.03.22	
8.	Написання II розділу кваліфікаційної роботи.	21.03.23-29.04.23	
9.	Оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог.	30.04.23-08.05.23	
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи.	09.05.2023	
11.	Проходження нормоконтролю.	10.05.23-31.05.23	
12.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру.	01.06.2023	
13.	Захист кваліфікаційної роботи.	червень 2023	

Студент

_____ (підпис)

Д. О. Вронка

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

_____ (підпис)

О. О. Головань

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

_____ (підпис)

Т. М. Магомедова

(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 47 с., 2 табл., 6 рис., 32 дж.

Об'єкт дослідження - процес кредитування міжнародного бізнесу на ЗОД «Райффайзен банк».

Предмет дослідження - теоретичні та практичні аспекти кредитування міжнародного бізнесу банківськими установами.

Мета роботи визначення особливостей кредитування міжнародного бізнесу банківською установою, з метою пошуку шляхів його вдосконалення.

Методи дослідження: економічний аналіз, синтез, порівняння, аналогії, наукової абстракції, спостереження, групування, узагальнення – в процесі розробки остаточних висновків на основі отриманих результатів аналітичних досліджень. Робота заснована на використанні нормативних документів і спеціальних теоретичних і практичних літературних джерел з проблем теми дослідження.

Досягання мети обумовило вирішення наступних завдань: – розглянути сутність кредиту; – розкрити особливості кредитування міжнародного бізнесу; – визначити проблемні питання та перспективи розвитку кредитування міжнародного бізнесу в умовах нестабільності; – надати організаційно-економічну характеристику ЗОД «Райффайзен банк»; – здійснити оцінку кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»; – винайти шляхи вдосконалення кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк».

Інформаційна база роботи: різноманітні посібники, підручники, довідники та інші наукові та навчальні видання з теми роботи, статті періодичних видань. Фактичною основою роботи є статистична та фінансова звітність ЗОД «Райффайзен банк».

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС, КРЕДИТУВАННЯ, ПОЗИКА, ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ, МІЖНАРОДНІ КРЕДИТНІ ЛІНІЇ.

ABSTRACT

Bachelor's qualifying thesis: 47 pp., 2 tables, 6 figures, 32 pages.

The object of the study is the international business lending process at ZOD Raiffeisen Bank.

The subject of the research is theoretical and practical aspects of international business lending by banking institutions.

The purpose of the work is to determine the features of international business lending by a banking institution, with the aim of finding ways to improve it.

Research methods: economic analysis, synthesis, comparison, analogy, scientific abstraction, observation, grouping, generalization - in the process of developing final conclusions based on the results of analytical research. The work is based on the use of normative documents and special theoretical and practical literary sources on the problems of the research topic.

Achieving the goal determined the solution of the following tasks: – consider the essence of the loan; - to reveal the peculiarities of international business lending; - to identify problematic issues and prospects for the development of international business lending in conditions of instability; - to provide an organizational and economic characteristic of Raiffeisen Bank ZOD; - to evaluate the international business lending of Raiffeisen Bank ZOD; - to invent ways to improve international business lending of JSC Raiffeisen Bank.

The information base of the work: various manuals, textbooks, reference books and other scientific and educational publications on the topic of the work, articles in periodicals. The actual basis of the work is the statistical and financial reporting of ZOD Raiffeisen Bank.

INTERNATIONAL BUSINESS, CREDIT, LOAN, RELIABILITY ASSESSMENT, INTERNATIONAL CREDIT LINES.

ЗМІСТ

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА.....	2
РЕФЕРАТ.....	4
ABSTRACT.....	5
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ.....	9
1.1 Сутність кредитування.....	9
1.2 Особливості кредитування міжнародного бізнесу	11
1.3 Проблемні питання та перспективи розвитку кредитування міжнародного бізнесу в умовах нестабільності.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ЗОД «РАЙФФАЙЗЕН БАНК».....	18
2.1 Організаційно-економічна характеристика ЗОД «Райффайзен банк».....	18
2.2 Оцінка кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»....	27
2.3 Вдосконалення кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк».....	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43

ВСТУП

Актуальність дослідження. Підприємницька діяльність потребує постійного розвитку та розширення. Одним із можливих напрямків розвитку своєї діяльності, підприємства обирають вихід на міжнародні ринки. Втім, недостатність власного капіталу змушує частину підприємств звертатися за кредитами до банківських установ.

Відповідно до цього одним із видів діяльності банків є кредитування міжнародного бізнесу. Зазначений вид діяльності, окрім додаткового прибутку має ще й соціальне значення. Адже розвиток національних компаній та їх вихід на міжнародну арену забезпечує зростання економічного потенціалу країни, збільшує рівень зайнятості населення, підвищує рівень його добробуту, зростає конкурентоспроможність національної економіки. Проте кредитування міжнародного бізнесу має велику кількість питань, які потребують додаткового дослідження, що й обумовлює актуальність теми дослідження.

Специфіка банківського кредитування міжнародного бізнесу простежується насамперед у тому, що кредит надається, як правило, в іноземній валюті або на купівлю іноземної валюти, відповідно кредитувати можуть уповноважені банки, які мають валютну ліцензію НБУ; кредити безпосередньо пов'язані з платіжними операціями; банк повинен мати кореспондентські відносини з іноземними банками, бути учасником SWIFT, інших недержавних платіжних систем; кредитування міжнародного бізнесу вимагає від банку мати висококваліфікованих працівників з високим рівнем професійних знань.

Питання кредитування міжнародного бізнесу банківськими установами в своїх роботах розглядали наступні науковці: Атаманова Ю. І., Бечко П. К., Власюк С. А., Дідковський М., Нагорний В. І., Пономаренко О. В., Олійник А. В., Святенко Ю.О., Терещенко І.В. тощо.

Об'єктом дослідження виступає процес кредитування міжнародного бізнесу на ЗОД «Райффайзен банк».

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти кредитування міжнародного бізнесу банківськими установами.

Мета роботи полягає в детальному дослідженні особливостей кредитування міжнародного бізнесу банківською установою, з метою пошуку шляхів його вдосконалення.

Досягання головної мети потребує вирішення наступних завдань:

- розглянути сутність кредиту;
- розкрити особливості кредитування міжнародного бізнесу;
- визначити проблемні питання та перспективи розвитку кредитування міжнародного бізнесу в умовах нестабільності;
- надати організаційно-економічну характеристику ЗОД «Райффайзен банк»;
- здійснити оцінку кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»;
- винайти шляхи вдосконалення кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк».

Методи дослідження: економічний аналіз, синтез, порівняння, аналогії, наукової абстракції, спостереження, групування, узагальнення – в процесі розробки остаточних висновків на основі отриманих результатів аналітичних досліджень. Робота заснована на використанні нормативних документів і спеціальних теоретичних і практичних літературних джерел з проблем теми дослідження.

Інформаційна база роботи: різноманітні посібники, підручники, довідники та інші наукові та навчальні видання з теми роботи, статті періодичних видань. Фактичною основою роботи є статистична та фінансова звітність ЗОД «Райффайзен банк».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КРЕДИТУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

1.1 Сутність кредитування

Банки є одним із основних інститутів ринкової економіки. Крім того, ці фінансові установи один із найважливіших елементів економіки щодо організації фінансових потоків. Більшість кредитних ресурсів країни зосереджена в банках. Банкам належить ключова роль у фінансово-кредитному обслуговуванні економіки та грошово-кредитний потенціал для стабільності економічної системи країни [4, с. 150].

Кредит є необхідним атрибутом міжнародної торгівлі, оскільки його залучення дозволяє розвивати, вдосконалювати процеси виробництва та збуту, підвищувати якість продукції, збільшувати обсяг продажів, що призведе до зростання прибутковості підприємницької діяльності.

На даний час немає єдиного визначення поняття «кредит». Під кредитом різні вчені розуміють: позичену вартість; перерозподіл вартості на основі бажаності, оборотності та платності між економічними суб'єктами; акт надання певної грошової суми в борг на умовах зворотності; форма передачі позичкового капіталу тощо. Слід зазначити, що деякі науковці «кредит» розглядають як «економічні відносини» або їх усі [6, с. 87; 8, с. 483; 8, с. 283-284], а інша частина трактує «кредит» як «суспільні відносини» [7, с. 206].

Разнана О.І., Вечірко О.Г. під кредитом розуміється позиковий капітал банку в грошовій формі, який передається в тимчасове користування на умовах забезпеченості, зворотності, строковості, платності та цільового призначення. Кредитор – суб'єкт кредитних відносин, який надає кошти в користування; позичальник - суб'єкт, який залучає позикові кошти. Видаються кредити міжнародному бізнесу в національній та іноземній валюті. Кредити в

іноземній валюті можна отримати з двох джерел: від банків-резидентів та від іноземних (нерезидентів) кредиторів [9, с. 278].

Терещенко І.В., Святенко Ю.О. кредит розглядають як форму позичкового капіталу (у грошовій або ринковій формі), що надається на виконання умов при виникненні кредитних відносин. Кредитні відносини функціонують у системі економічних відносин. В їх основі лежить рух окремого виду капіталу – позичкового. Кредитні відносини – це окрема частина економічних відносин, пов'язана з наданням вартості (коштів) у позику та поверненням її з певним відсотком [14, с. 361].

Мороз С. В., Мейш В. О. визначають кредитування як економічні відносини певного виду, пов'язані з наданням ресурсів у тимчасове користування на основі обов'язкового повернення та погашення зобов'язань, що впливають із цих відносин [10, с. 117].

Основним елементом фінансово-кредитного механізму слід вважати процес кредитування, який здійснюється на основі дотримання учасниками кредитних відносин принципів кредитування, згідно з якими надання, використання та повернення кредиту, визначаються умовами кредиту, до яких слід віднести:

- юридична обґрунтованість і платоспроможність бізнесу;
- достатність кредитних ресурсів банку;
- додаткові умови фінансової взаємодії та кредитування, які визначаються кредитним договором сторін;
- дотримання банком кредитної політики, а підприємством кредитної дисципліни.

Для задоволення потреб клієнтів банк розробляє та пропонує різноманітні кредитні продукти як для фізичних осіб, так і для підприємств. Кредитні продукти розрізняються насамперед за цільовим призначенням, яке визначає вид банківського кредиту (кредит на нерухомість, кредит готівкою, автокредит, споживчий кредит тощо), за лімітом, строком кредиту, відсотковими ставками, цінними паперами. При виборі кредитного продукту

клієнт в першу чергу звертає увагу на вартість кредиту, яка безпосередньо впливає на його майбутні витрати і залежить від розміру відсоткової ставки та комісії. Процентна ставка, у свою чергу, визначається ситуацією на кредитному ринку, рейтингом банку, масштабами його діяльності на кредитному ринку та якістю кредитного портфеля [11, с. 4].

Таким чином, кредит визначає відносини між суб'єктами ринку з приводу запозичення грошей та їх цільового використання, кредит повертається з певною винагородою, визначеною договором між сторонами, що є відображенням його сутності та для якого характерні: високий ступінь ризику і низька віддача в процесі обігу.

1.2 Особливості кредитування міжнародного бізнесу

Збільшення обсягів світової торгівлі, активізація злиття і поглинання у промисловості та фінансовій сфері, лібералізація руху капіталу та транснаціоналізація призвели до зростання кількості міжнародних кредитних послуг. До таких послуг належать послуги, пов'язані з обслуговуванням кредиту зовнішньоекономічної діяльності замовника. Міжнародні кредитні послуги розвиваються в напрямку мінімізації ризиків, шляхом використання сучасних фінансових інструментів, і надаються разом з пакетами інших послуг - кредит, порука, консультації. Основні послуги мають уніфікований характер, тобто повинні бути єдиними та зрозумілими.

Позики для міжнародного бізнесу є необхідною складовою сучасних відносин у міжнародній економіці. Суб'єктами кредитних відносин на міжнародному рівні є держава, компанії, фінансові установи, фізичні особи тощо. Кожен із цих суб'єктів має особисті економічні інтереси як кредитор чи позичальник. Проте в будь-якому випадку перед кожним з них гостро постає проблема ефективного використання наданих чи отриманих кредитів.

Банківські установи не тільки надають традиційні кредити гравцям міжнародного бізнесу, а й беруть участь у різних методах їх фінансування.

Зокрема, експортні позики надаються у формі позик на товари в країні-експортері, позик на товари в дорозі, позик на товари або документи на товари в країні-імпортері, банківських позик без застави товарів, які великі компанії-експортери отримують від банки, маючи з ними довгострокові ділові відносини та участь у капіталі.

Основні та додаткові функції кредитування міжнародного бізнесу представлено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Основні та додаткові функції кредитування міжнародного бізнесу [26, с. 145]

Потреба у зовнішньому фінансуванні для компанії, що виходить на зовнішній ринок, як відомо, має динамічний характер і залежить від ряду факторів - типу політики фінансування активів; фази бізнес-циклу; сезонні потреби; поточні та перспективні завдання планування фінансової діяльності

підприємства; ринкові умови. Всі ці фактори повинні бути враховані банком при наданні кредиту.

Кредитні ресурси банків повинні бути спрямовані на розвиток конкурентоспроможних суб'єктів господарювання, оскільки саме рівень конкурентоспроможності визначає місце підприємств на міжнародному ринку, а також рівень конкурентоспроможності галузі та галузі національної економіки.

Специфіка міжнародних корпоративних банківських кредитів полягає в тому, що кредит надається переважно в іноземній валюті, відповідно, банк повинен мати валютну ліцензію, кредитний цикл пов'язаний з циклом господарської операції, банк повинен мати в банках надійні іноземні компанії та членство в SWIFT та інших міжнародних платіжних системах, а також наявність кваліфікованих кадрів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Основним критерієм економічної ефективності банківського кредиту міжнародної діяльності підприємств для банку-кредитора є прибуток. Банк (кредитор) аналізує ефективність кредиту за системою таких показників, як: прибутковість кредитних операцій; прибутковість активів за рахунок кредитних операцій; питома вага кредитного доходу в загальній сумі доходу; прибутковість кредитних операцій; рентабельність кредитних операцій.

Основним критерієм економічної ефективності міжнародних банківських кредитів для національної економіки є забезпечення зростання внутрішнього валового продукту та інших економічних і соціальних макропоказників при стабільних виробничих потужностях.

Отже, виходячи з викладеного, можна зробити висновок, що кредитування для міжнародного бізнесу надається з метою підвищення конкурентоспроможності українських підприємств на зовнішніх ринках і, відповідно, зростання вітчизняного експорту товарів і послуг, зростання прибутковості діяльності міжнародних підприємств, ефективності їх діяльності.

1.3 Проблемні питання та перспективи розвитку кредитування міжнародного бізнесу в умовах нестабільності

Економічно ефективний експорт є надзвичайно важливим фактором розвитку економіки України, що зумовлює необхідність розширення банківського кредитування міжнародної діяльності підприємств як однієї з найважливіших форм стимулювання та розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни.

Втім кредитування міжнародного бізнесу в умовах нестабільності має певні проблемні питання. Так українські банки мають недостатню нормативно-правову базу для організації кредитування міжнародних компаній, хоча і мають загальні організаційні основи, які узагальнюють міжнародний та вітчизняний досвід і дозволяють банкам підвищити ефективність процесу кредитування міжнародних компаній та забезпечення погашення кредитів. Крім того, капіталізація українських банків є вкрай недостатньою для задоволення внутрішнього попиту вітчизняних компаній на кредитні ресурси [5].

Збої у функціонуванні систем управління ризиками вітчизняних банків в умовах несприятливого макроекономічного середовища в країні призвели до стрімкого погіршення якості їх кредитних портфелів. Підтвердженням цього є тенденція стрімкого зростання обсягів резервів, сформованих українськими банками під активні операції. Слід зазначити, що постійне зростання резервів під кредитні операції без очікуваного зростання власного капіталу та кредитного портфеля є чинниками, які гальмують розвиток української банківської системи [13, с. 135].

Основною причиною збиткової та неефективної діяльності українських банків є різке погіршення якості кредитного портфеля через неспроможність позичальників погашати кредити та сплачувати відсотки.

Великі обсяги проблемних кредитів зумовлені також великими обсягами

реструктуризованих кредитів, значна частина яких може бути непогашеною, оскільки більше половини підприємств в Україні є збитковими та є дефіцит обігових коштів. Багато банків і позичальників ризикують опинитися в пастці ризикованої спіралі: зростання прострочень - збільшення резервів під проблемні кредити - скорочення кредитних ресурсів - зменшення обсягів кредитування - дефіцит оборотних коштів - зростання прострочень і неповернення кредитів виданих позик [2, с.429].

Основними причинами незадовільного стану міжнародних позик в Україні є: повільне відновлення економіки після її глибокого спаду в останні роки; незадовільна якість уже створеного кредитного портфеля бізнесу; комплекс проблем банківської системи; повільне зниження рівня інфляції; обмежені інструменти безпечного та надійного інвестування вільних ресурсів банків. В умовах значних ризиків для стабільності економічної ситуації в Україні внаслідок війни загострюються проблеми забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, зокрема у сфері банківського кредитування підприємств.

Зв'язок між динамікою виробництва в базових галузях економіки та динамікою кредитування є тісним і двонаправленим, оскільки, з одного боку, кредитні ресурси є джерелом активізації виробництва та економічного зростання держави, з іншого – банки уникають кредитування «проблемних» компаній (збиткових, недостатньо прозорих та неплатоспроможних). Таким чином, активний кредит може сприяти інтенсифікації виробничого процесу, але зниження виробництва також викликає уповільнення кредитного процесу [10, с. 119].

Зниження обсягів кредитування міжнародного бізнесу в умовах високої капіталізації, ліквідності та ефективності діяльності банків свідчить про системні проблеми в політиці регулювання їх кредитної діяльності. Підтвердженням цього є те, що відбувається зростання кредитів небанківських фінансових установ.

Обсяг кредитного портфеля банків по відношенню до активів зростає,

але його реальна вартість зменшується, це пов'язано зі зниженням якості кредитного портфеля, що в свою чергу призводить до зниження прибутковості кредитних операцій банку та зниження підвищення рівня кредитного ризику.

Для вирішення цієї проблеми банки повинні приділяти більше уваги підвищенню якості та ефективності управління кредитним портфелем.

Банківське кредитування розвитку міжнародного бізнесу має досягти умов макроекономічної стабільності. Тому для покращення ситуації з кредитуванням необхідні стабілізація економічних, політичних і соціальних умов та державна підтримка всього банківського сектору.

Слід зазначити, що значна частка проблемних кредитів у кредитному портфелі банків суттєво гальмує розвиток української банківської системи. Зниження проблемного рівня заборгованості вітчизняних банків відбувається вкрай повільно. Враховуючи нинішній стан судової та виконавчої систем, очікувати суттєвого органічного скорочення обсягів проблемних кредитів у банках цього року навряд чи варто.

Незважаючи на це, на законодавчому рівні вже вжито певних заходів щодо зменшення проблемної заборгованості та захисту прав кредиторів. З метою підвищення ефективності кредитного процесу банківським установам необхідно визначити стратегічні та тактичні напрями розвитку цього процесу, переглянути моделі кредитування шляхом розробки нормативних актів, положень та робочих інструкцій, внутрішніх стандартів і положень, систем управління якістю, скоротити кількість помилок при складанні кредитної документації; посилити відповідальність працівників банку за виконану роботу; підвищити рівень прозорості в організації кредитного процесу.

Аналізуючи стан банківського сектора в Україні, спостерігається фінансовий крах банків через неефективну та ризиковану кредитну політику. Відповідно, актуальною є проблема вдосконалення діяльності банків у сфері кредитування. Банки повинні проводити кредитні операції, здатні отримати максимальний прибуток і знизити ризик, пов'язаний з процедурою кредитування в цілому. Особливістю кредитного ринку є його здатність

мобілізувати фінансові ресурси та швидко та безперервно продавати їх на комерційній основі суб'єктам господарювання, які потребують коштів для розширення або створення нових бізнес-структур.

Таким чином, розвиток міжнародного кредитування висуває особливі вимоги до формування відповідної ресурсної бази банківських установ. Це мають бути стабільні та керовані ресурси, умови яких доступні банку відповідно до умов відповідних активів. Активізація банківського кредитування міжнародних компаній пов'язана з наданням державних гарантій кредиторам і міжнародним компаніям.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КРЕДИТУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ЗОД «РАЙФФАЙЗЕН БАНК»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ЗОД «Райффайзен банк»

Публічне Акціонерне Товариство «Райффайзен банк Аваль» засновано 3 березня 1992 року у вигляді відкритого акціонерного товариства і зареєстровано рішенням Правління Національного банку України за №94 від 27 березня 1992 року.

Юридична та фактична адреса банку: Україна, 01011, м. Київ, вул. Лескова, 9. Організаційно-правова форма банку – публічне акціонерне товариство.

Предметом діяльності Банку є виконання банківських та інших операцій, згідно з наданими Національним банком України ліцензіями та дозволами.

Загальна мережа ПАТ «Райффайзен банк» на кінець 2022 року складалась з 388 діючих відділень, розташованих у великих містах, обласних та районних центрах, містах обласного підпорядкування у всіх регіонах України, серед яких є універсальні та спеціалізовані відділення (у тому числі комісійні; відділення індивідуального обслуговування або «VIP центри» та інші спеціалізовані відділення).

До мережі відділень банку входять:

- повнофункціональні відділення з повним переліком банківських послуг, які передбачені статутом банку, що надаються фізичним особам, мікро-, малим і середнім підприємствам і корпоративним клієнтам;
- комісійні пункти, що обслуговують приватних клієнтів за готівковими операціями;
- відділення, що обслуговують преміум та VIP клієнтів.

Протягом 2022 року ЗОД «Райффайзен банк» впроваджувало різні

інноваційні та програмні продукти, передбачені вдосконалити роботу банку, серед яких слід виділити:

- запроваджено нові типи відділень та затверджено функціональні ролі працівників відділу;
- уніфіковані моделі доступу до інформаційних ресурсів у розрізі функціональних ролей;
- вдосконалено систему управління доступом працівників філії;
- досягнуто ефективного розподілу штатних одиниць філії;
- впорядковано організаційну структуру відділень.

В 2022 році продовжувалась робота над наступними проектами:

- оптимізація мережі відділень;
- підвищення ефективності мережі відділень.

Висока якість роботи ЗОД «Райффайзен банк» підтверджується високим рівнем оцінки репутації банку з боку клієнтів та партнерів банку. Про це свідчать і численні нагороди від українських та іноземних установ та топ-рейтинги банку.

ЗОД «Райффайзен Банк» - перший український банк і найбільший банк з іноземними інвестиціями в Україні. Протягом багатьох років банк утримує лідируючі позиції на ринку банківських послуг і, зокрема, кредитування юридичних і фізичних осіб, надаючи якісне обслуговування, найкращі банківські технології, сучасні знання та експертизу. Міжнародний досвід банку, висока кваліфікація персоналу і керівництва банку, дозволяє надавати високоякісні послуги своїм клієнтам через широку мережу відділень, розкиданих по всій країні. За всіма фінансовими показниками (капітал, активи, кредитний портфель, прибутковість) банк займає одну з лідируючих позицій на ринку та, дотримуючись стратегії якісного зростання, прагне стати найкращим банком в Україні для своїх клієнтів, партнерів та акціонерів.

Стратегія ЗОД «Райффайзен Банк» спрямована на продовження розвитку банку відповідно до стандартів групи Райффайзен Інтернешнл та кращих світових банківських практик та збереження лідируючих позицій в

окремих сегментах банківського ринку України.

За понад 20 років діяльності ЗОД «Райффайзен Банк» є визнаним лідером у багатьох сегментах банківського ринку, у тому числі у сфері кредитування українських промислових і сільськогосподарських підприємств, малого та середнього бізнесу, а також підприємств, які працюють на міжнародних ринках. За останні роки банк значно розширив спектр фінансових послуг для населення України, що дозволило банку зайняти лідируючі позиції на ринку роздрібного кредитування.

Приєднавшись до Групи Райффайзен Інтернешнл, ЗОД «Райффайзен Банк», як найбільший іноземний банк в Україні, одним із перших розпочав масштабні процеси модернізації, спрямовані на покращення якості послуг та підвищення ефективності систем управління та мінімізацію ризиків, посилення ефективності роботи банку та оптимізацію витрат, вдосконалення мережі відділень. ЗОД «Райффайзен Банк» демонструє найвищі стандарти ведення банківського бізнесу, основними рисами якого є чесна та відкрита конкуренція, стабільність та надійність роботи, довіра та повага до клієнтів та партнерів.

Здатність банку поєднувати місцевий досвід із високими стандартами обслуговування західних фінансових установ і, зокрема, провідної європейської групи Raiffeisen International, є однією з його конкурентних переваг. У всіх сегментах діяльності ЗОД «Райффайзен Банк» є визнаним універсальним зручним банком, який краще за своїх конкурентів знає місцевий ринок і пропонує якісні послуги насамперед місцевим підприємствам і фізичним особам, у тому числі малому та середньому бізнесу.

Стратегія ЗОД «Райффайзен Банк» й надалі забезпечуватиме підтримку найвищого рівня банківських знань, високу репутацію та довіру серед клієнтів і партнерів шляхом дотримання відповідних стандартів роботи, підвищення якості та вдосконалення переліку послуг, оптимізацію витрат та вдосконалення ефективності мережі та персоналу банку.

Піраміду стратегії управління бізнесом ЗОД «Райффайзен Банк»

наведено на рисунку 2.1.

Рисунок 2.1 – Піраміда корпоративної стратегії управління в ЗОД «Райффайзен банк» [31]

Організаційна структура управління персоналом ЗОД «Райффайзен Банк» є змішаною, тобто поєднує в собі переваги лінійної та функціональної структури, передбачає високу кваліфікацію управлінського персоналу та підпорядкування йому всіх співробітників. Головне відділення банку знаходиться в Києві. Банк має регіональні відділення, розташовані в усіх великих містах України. Раніше в банку діяла трирівнева система, тобто відділення безпосередньо підпорядковувалися регіональним відділенням, а регіональні відділення, в свою чергу, підпорядковувалися центральному офісу Банку. У липні 1999 року на спільному засіданні Правління та Правління Банку було прийнято рішення про перехід на дворівневу систему управління.

В ЗОД «Райффайзен Банк» діє дворівнева система управління, згідно з

якою першим рівнем є Банк – юридична особа, а другим – центральні відділення, які не є юридичними особами та здійснюють свою діяльність від імені банку. У структурі банку немає окремого відділу, який би безпосередньо керував роботою відділень.

Особливістю даної банківської структури є те, що всі відділення підзвітні Раді Директорів Банку і будь-які проблеми в процесі їх діяльності можуть вирішуватися з Радою правління банку, яка займається цими проблемами. Тому всі відділення отримують кваліфіковану допомогу в повсякденній діяльності. Така організаційна структура досить ефективна, оскільки кожен спеціаліст найбільш компетентний у тій сфері діяльності, якою він безпосередньо займається.

Департаменти підпорядковуються директорам, а дирекція підпорядковується начальникам, які несуть відповідальність перед головою правління Банку за виконання покладених на них завдань. Таким чином, відбувається децентралізація управління та концентрація повноважень щодо управління операційною діяльністю.

Організаційна структура управління ЗОД Райффайзен Банк наведена в Додатку А.

Органами управління банку є Загальні збори акціонерів, Рада банку, Правління та Ревізійна комісія. Акціонери банку проводять загальні збори в регіонах і обирають своїх представників, які беруть участь у роботі загальних зборів акціонерів. Рада директорів банку проводить щоквартальні засідання і обирає членів ради директорів.

Перевагами даної організаційної структури є:

- орієнтація на організаційні цілі підрозділу;
- спеціалізація та якість обслуговування;
- гнучкість для задоволення потреб ринку;

До недоліків можна віднести:

- конфлікт між організаційними підрозділами та структурами підрозділів;

- складність адміністративного управління;
- повільна реакція на складні ситуації.

Аналізуючи організаційну структуру ЗОД Райффайзен Банк, помітна наявність сформованих елементів системи стратегічного управління. Так, у Райффайзен Банку Аваль під керівництвом Голови Правління функціонує департамент ризик-менеджменту банку, який також здійснює стратегічний аналіз банківської установи. Крім того, слід враховувати, що стратегія будь-якої організації з розгалуженою організаційною структурою не розробляється на вищому рівні управління. Це, у свою чергу, сприяє появі нової особливості піраміди стратегії банківських організацій, яка проявляється у формуванні стратегії розвитку на рівні Головного банку. Він враховує специфіку ведення бізнесу в регіонах, наявність мережі конкурентів і специфіку попиту на банківські послуги.

Працівники ЗОД «Райффайзен Банк» мають найвищу кваліфікацію та надають широкий спектр високоякісних послуг. Стратегія управління персоналом ЗОД «Райффайзен Банку», як і в попередні роки, спрямована на забезпечення необхідної кваліфікації працівників усіх рівнів для належного виконання покладених на них функціональних завдань.

У 2022 році розвиток персоналу було зосереджено на:

- запроваджені нових підходів до управління персоналом;
- удосконалені процесу фокусування на ефективності спілкування;
- оптимізації чисельності та якості керівного складу.

Умови та правила надання працівникам Банку належного рівня оплати праці, пільг і надбавок, соціальних гарантій регулюються колективним договором та іншими нормативними документами ЗОД «Райффайзен Банку».

Гарантії соціально-економічного зростання персоналу та створення оптимальних умов праці для персоналу є одним із важливих завдань ЗОД «Райффайзен Банку».

Щорічно рада директорів ЗОД «Райффайзен Банк» приймає рішення щодо виділення значної матеріальної допомоги працівникам на лікування,

компенсацію наслідків стихійного лиха чи інших надзвичайних обставин. Для підтримки рівня соціальної захищеності працівників Банку затверджено програму добровільного медичного страхування загальним бюджетом близько 5,5 млн грн. (до програми залучено близько 2000 співробітників). Крім того, діє програма добровільного страхування від нещасних випадків для працівників, які виконують функції підвищеного ризику: касирів, інкасаторів тощо. На сьогоднішній день загальна кількість застрахованих за цією програмою становить близько 2,2 тис. працівників.

У 2022 році в Україні почалась повномасштабна війна, в результаті якої частину відділень «Райффайзен Банк» довелось закрити через окупацію, крім того обсяги діяльності протягом березня-травня 2022 року значно впали. Втім керівництву банку вдалося прийняти ефективні управлінські рішення, які вивели діяльність на довійськовий рівень і навіть більше. Військові дії негативно впливають на діяльність банку, адже частина населення виїхала за межі країни, знизився рівень платоспроможності населення в результаті чого люди стали менше брати значні кредитні кошти, в той же час більшою популярністю стали користуватися споживчі кредити, кредитні картки.

На основі фінансової звітності здійснено аналіз основних показників діяльності ЗОД «Райффайзен банк» за 2019-2021 рр. в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Економічний паспорт діяльності ЗОД «Райффайзен банк» за 2019-2021 рр. [31]

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2020 р. до 2019 р.		Відхилення 2021 р. до 2020 р.	
				Абс. відх.	Темп росту, %	Абс. відх.	Темп росту, %
1	2	3	4	5	6	7	8
Загальна сума активів, тис.грн.	82786248	107287217	126440062	24500969	129,60	19152845	117,85
Власний капітал, тис.грн.	13015808	12891676	15579500	-124132	99,05	2687824	120,85
Зобов'язання банку, тис.грн.	69770440	94395541	110860562	24625101	135,29	16465021	117,44

Продовження табл. 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8
Частка власного капіталу в структурі активів, %	15,72	12,02	12,32	-3,71	76,43	0,31	102,54
Показник фінансової залежності банку, %	84,28	87,98	87,68	3,71	104,40	-0,31	99,65
Чистий процентний дохід, тис.грн.	7172463	7265371	8195008	92908	101,30	929637	112,80
Чисті комісійні доходи, тис.грн.	2520430	2604490	2671486	84060	103,34	66996	102,57
Прибуток (збиток), тис.грн.	4748714	4074830	4873339	-673884	85,81	798509	119,60
Кількість відділень банку, од.	496	391	388	-105	78,83	-3	99,23
Кількість працівників, осіб	7805	6608	6716	-1197	84,66	108	101,63

Проведені розрахунки свідчать, що у 2020-2021 роках ефективність діяльності ЗОД «Райффайзен банк» значно зросла, адже у 2021 році прибуток, отриманий банківською установою склав 4873339 тис.грн., що на 798509 тис.грн. більше, аніж у 2020 році. В той же час у 2020 році діяльність банківської установи була також прибутковою, адже було отримано 4074830 тис.грн. прибутку, хоча у 2019 році зазначений показник склав 4748714 тис.грн. прибутку, тобто відбулась негативна тенденція до зменшення прибутку у 2020 році. Це відбулось за рахунок зростання витрат діяльності, адже комісійні та процентні доходи щороку зростали.

Протягом 2019-2021 років сума активів ЗОД «Райффайзен банк» постійно зростала та склала 126440062 тис.грн. Аналіз джерел зростання активів свідчить, що банк користувався зовнішніми джерелами та мав високий

рівень зобов'язань, який щороку зростає. Динаміка змін власного капіталу була неоднозначною, так у 2020 році його сума зменшилась, але в 2021 році навпаки зросла.

Представимо дані графічно на рисунку 2.2.

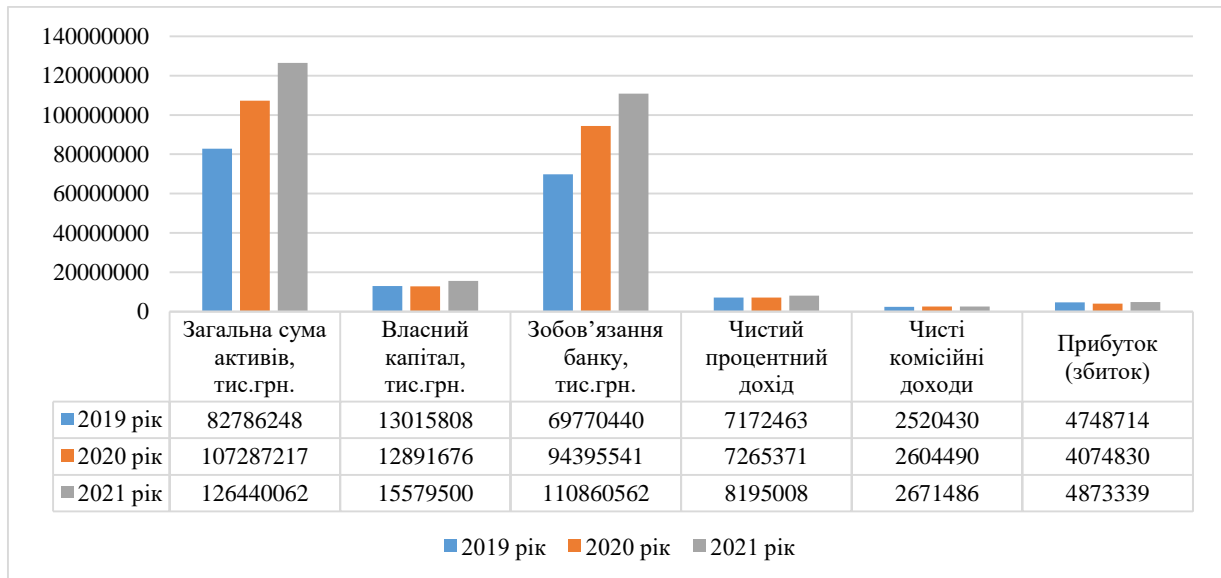

Рисунок 2.2 – Економічний паспорт діяльності ЗОД «Райффайзен банк» за 2019-2021 рр. [31]

Представлені дані свідчать, що у 2020 році зросли активи ЗОД «Райффайзен банк», не за рахунок власного капіталу, що є негативною тенденцією. У 2021 році активи зросли на 19152845 тис.грн., темп росту склав 117,85%.

Середня кількість працівників ЗОД «Райффайзен банк» станом на 31.12.2021 р. – 6716 осіб, що на 108 осіб більше, аніж у 2020 році. Система оплати праці ЗОД «Райффайзен банк» побудована з використанням найкращих міжнародних практик та орієнтована на врахування тенденцій та змін ринку оплати праці в конкурентному середовищі.

Таким чином, діяльність ЗОД «Райффайзен банк» за 2019-2021 роки була прибутковою та рентабельною, у 2021 році прибуток зріс, що свідчить про зростання ефективності і є позитивною динамікою. Крім того, зросли активи банку, проте зростання відбулось за рахунок зобов'язань та негативно

впливає на фінансову незалежність банківської установи.

2.2 Оцінка кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»

Серед основних завдань ЗОД «Райффайзен Банк» – активне кредитування клієнтів банку, збереження ресурсної бази та суттєве покращення умов обслуговування клієнтів сегменту мікро-, малого та середнього підприємництва, впровадження нових та вдосконалення існуючих банківських продуктів, розширення переліку послуг, значне підвищення рівня перехресних продажів банківських продуктів. Кредитна діяльність займає одне з центральних місць у діяльності ЗОД Райффайзен Банк, у тому числі кредитування міжнародних компаній.

Кредитна політика ЗОД «Райффайзен Банк» визначає загальні орієнтири та основні пріоритети у здійсненні активних операцій, повноваження колегіальних органів при прийнятті рішень щодо проведення активних операцій з контрагентами, правила ризику для здійснення нових активних операцій, зміни до умови здійснення активних операцій, а також вжиття заходів щодо погашення заборгованості з контрагентами, передбачає мінімізацію та диверсифікацію ризиків при здійсненні операцій з активами, здійснення постійного контролю за структурою та якістю кредитного портфеля, у тому числі міжбанківського та інвестиційного портфелів.

Відповідно до ліцензії НБУ банк може здійснювати повний спектр банківських операцій. ЗОД «Райффайзен Банк» співпрацює з банківськими установами України та зарубіжжя, має розгалужену мережу кореспондентських відносин з банками-кореспондентами інших країн, позиціонується на ринку банківських послуг як банк-універсал, що пропонує широкий спектр послуг.

Для передачі договору зовнішньоекономічного обслуговування в ЗОД «Райффайзен Банк» клієнт має надати зовнішньоекономічний контракт, додаткову угоду з банківськими реквізитами та дозвіл на листування з іншим банком. ЗОД «Райффайзен Банк» не пізніше третього робочого дня з дати

отримання письмового звернення клієнта звертається до банку, через який здійснювалися платежі/розрахунки за зовнішньоекономічним контрактом, для отримання всієї інформації, щодо незавершених розрахунків за контрактом клієнта.

ЗОД «Райффайзен Банк» створив консультаційну службу з питань міжнародної діяльності «Міжнародний радник». Клієнт звертається до банку за допомогою і в результаті отримує рекомендації та детальний проект зовнішньоекономічного контракту, підготовлений перелік документів для переказу валюти та всі супутні консультації щодо зовнішньоекономічної діяльності. Основні компоненти консультаційного сервісу щодо міжнародної діяльності клієнту та його кредитування представлено на рис. 2.3

Рисунок 2.3 – Складові консультаційного сервісу «Міжнародний радник» ЗОД «Райффайзен Банк» [31]

Крім того, організаційна структура банку має наступні відділи, які розглядають питання надання кредитів міжнародному бізнесу:

- Кредитний комітет АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- Комітет з проблемних кредитів АТ «Райффайзен Банк Аваль»;
- Департамент ІТ розвитку кредитування.

2021 рік для ЗОД «Райффайзен Банк» був одним із найкращих та супроводжувався поступовим відновленням кредитування, стабільно низькими ставками для корпоративних клієнтів, випереджаючим темпом зниженням NPL та доволі високою прибутковістю. У цілому за рік загальний обсяг кредитів резидентам зріс на 10%, кредити корпоративним клієнтам збільшилися на 5%, а домогосподарствам на 21%.

Також варто зазначити, що поступово відбувалась дедоларизація кредитів: частка гривневих кредитів корпоративним клієнтам за рік збільшилася з 57 до 65 пп., а домогосподарствам із 84 до 91 пп.

Основними факторами відновлення міжнародного кредитування на ЗОД «Райффайзен Банк» стали:

- пожвавлення ділової активності клієнтів;
- запровадження нових програм кредитування з боку банку;
- надання пільг щодо застави кредитів.

Середні ставки за новими кредитами, надані резидентам, весь 2021 рік знаходились у вузькому коридорі 11-12%. При цьому середньозважена ставка за новими кредитами корпоративному сектору ще з червня 2020 року опустилася нижче за 10%, а весь 2021 рік незначно коливалася в діапазоні 7,7-8,7%. Варто зазначити, що це був перший в історії рік, коли середньозважена ставка протягом всіх місяців була однозначною.

Протягом 2021 року ЗОД «Райффайзен Банк» був успішним в кредитуванні економіки. ЗОД «Райффайзен Банк» посів 1 місце за розміром працюючого кредитного портфеля юридичних осіб за даними статистичної звітності Національного банку України. Серед підприємств, яким ЗОД «Райффайзен Банк» надавав кредити протягом 2019-2021 були підприємства, які працюють на міжнародних ринках.

Аналіз кредитів міжнародному бізнесу Райффайзен Банк за 2019-2021

роки представлено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз кредитів міжнародному бізнесу Райффайзен Банк за 2019-2021 рр. [31]

Показник	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2020 р. до 2019 р.		Відхилення 2021 р. до 2020 р.	
				Абс. відх., тис.грн.	Темп росту, %	Абс. відх., тис.грн.	Темп росту, %
Великі підприємства	35932400	34180026	52622548	-1752374	95,12	18442522	153,96
в т.ч. міжнародні	5928846	6084045	10419265	155198,6	102,62	4335219,9	171,26
Малі підприємства	3914860	3779914	5424357	-134946	96,55	1644443	143,50
в т.ч. міжнародні	205530	241914	461070	36384,35	117,70	219155,85	190,59
Мікро-підприємства	3313453	2854344	4235574	-459109	86,14	1381230	148,39
в т.ч. міжнародні	107687	46811	163070	-60875,98	43,47	116258,36	348,36

Як свідчать дані таблиці 2.2 ЗОД «Райффайзен Банк» надає кредити, як великим, так і малим та мікро підприємствам. Серед них були підприємства, які брали кредити для розвитку міжнародної діяльності.

Працюючі кредити корпоративних клієнтів у 2021 році досягли у Райффайзен Банку загального обсягу 52,6 млрд.грн. на кінець року. За звітний рік відбулося загальне зростання корпоративного портфеля кредитів на 18,4 млрд.грн або темп приросту склав 53,96% за рік. У тому числі в національній валюті приріст становив 12,3 млрд.грн., в іноземній валютні відбувся приріст на 214,5 млн. дол. США та на 48 млн. євро.

Приймаючи рішення щодо надання кредиту конкретному позичальнику – юридичній особі чи фізичній особі – підприємцю, які отримують кредит для провадження господарської діяльності, ЗОД «Райффайзен Банк» враховує фінансовий стан, платоспроможність та прибутковість діяльності позичальника; платоспроможність, фінансовий стан групи позичальника (тобто враховує правові чи економічні відносини з пов'язаними компаніями), результати аналізу ринку, ризику, пов'язані з галуззю, в якій працює

позичальник, і ринкову позицію бізнесу позичальника. Крім того, особлива увага приділяється таким факторам, як якість управління позичальником, місцезнаходження та географія компанії, рівень концентрації постачальників/клієнтів, заборгованість, результати оцінки ліквідності та достатності забезпечення за кредитом свідчать про потенційний ризик. Особливий аналіз здійснюється клієнтів міжнародного бізнесу, адже він має ще більше ризиків у своїй діяльності, а саме зміна законодавства, валютні ризики, законодавство країни в якій працює та інші фактори.

Перед прийняттям кредитного рішення ЗОД «Райффайзен Банк» оцінює потенційних позичальників за власною внутрішньою рейтинговою шкалою. При прийнятті рішень щодо активних операцій з банками-нерезидентами Райффайзен Банк враховує результати оцінки ризику країни. Рівень толерантності до ризику передачі та інвестиційного ризику в дочірніх компаніях встановлено на нульовому рівні.

Динаміка кредитів міжнародному бізнесу Райффайзен Банк за 2019-2021 роки представлена на рисунку 2.4.

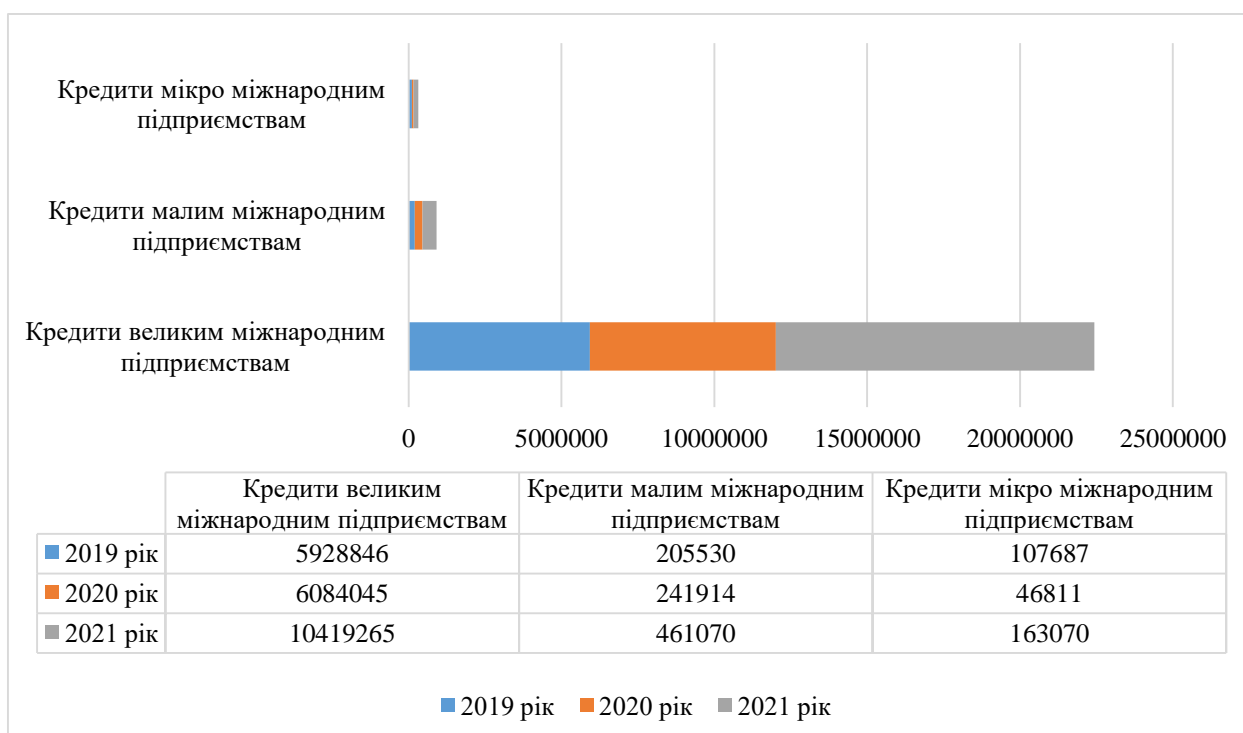

Рисунок 2.4 – Динаміка кредитів міжнародному бізнесу Райффайзен Банк за 2019-2021 рр. [31]

Представлені дані свідчать, що найбільше кредитів міжнародного бізнесу було видано саме великим підприємствам. Адже за обсягом документарних операцій ЗОД «Райффайзен банк» входить ТОП-5 банків України. Цільовою аудиторією ЗОД «Райффайзен банк» щодо надання їм послуг з акредитивної форми розрахунку є підприємства важкого машинобудування, паливно-енергетичного комплексу, виробники механічного й електроустаткування, металургійні підприємства. Щодо галузевої структури кредитів у іноземній валюті, то слід вказати на те, що кредитний портфель є достатньо диверсифікованим. Найбільшу частку займають такі сектори як торгівля, електроенергія та будівництво. ЗОД «Райффайзен банк» підвищує сегментну і галузеву диверсифікацію та утримує концентрацію позичальників у портфелі на низькому рівні.

Незважаючи на складну ситуацію в країні, пов'язану з COVID-19, Райффайзен Банк продовжував займати провідну позицію в кредитуванні сегменту агробізнесу в Україні, велика частка продукції якого йшла на експорт. У 2021 році цим клієнтам було надано майже 1,1 млрд грн. кредити під низькі відсотки за партнерськими програмами. Крім того, у 2021 році розраховано векселів для клієнтів міжнародного бізнесу на 105 млн. грн.

Райффайзен Банк продовжує і зараз брати участь у програмах підтримки розвитку підприємств агропромислового комплексу в рамках меморандуму з Міністерством економіки України, що дозволяє клієнтам банку отримувати часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, часткової компенсації процентної ставки за банківськими кредитами тощо. У 2021 році таку компенсацію отримали понад 2 тисяч клієнтів Райффайзен Банку на суму майже 511,6 млн грн.

Пропонована ЗОД «Райффайзен банк» лінійка продуктів та послуг враховують специфіку діяльності та розмір компанії, а також мають прогресивну вартісну шкалу, дозволяють оптимально для клієнта поєднувати витрати на банківське обслуговування та набір отримуваних послуг.

У 2021 році Райффайзен Банк запропонував юридичним особам – нерезидентам послугу з відкриття поточного рахунка. Із таким рахунком нерезиденти можуть самостійно здійснювати розрахунки з контрагентами-резидентами, управляти власними коштами та вести бізнес в Україні. Корпоративні клієнти банку при плануванні великих угод купівлі-продажу чи торгових розрахунків отримали можливість відкрити рахунок ескроу для умовного зберігання коштів до виконання взятих контрагентами зобов'язань.

У 2021 році Райффайзен Банк, Європейський інвестиційний банк (ЄІБ) та Європейський інвестиційний фонд (ЄІФ), які разом складають Групу ЄІБ, підписали нову угоду про збільшення ліміту фінансування до 176,3 млн євро в рамках ініціативи ЄС EU4Business («ЄС для бізнесу»). Попередній ліміт становив 69 млн. євро та був повністю використаний українським банком для підтримки клієнтів. Фінансування, надане Групою ЄІБ, розширює підтримку українських підприємств – представників міжнародного бізнесу, даючи гарантію в розмірі 70% за кожен позику, таким чином збільшуючи обсяги кредитування на вигідних умовах, включаючи зниження вимог до застави. Зрештою, це сприяє збільшенню кількості робочих місць та створенню нових можливостей для бізнесу в Україні.

Діюча система забезпечення безпеки кредитування міжнародного бізнесу та управління кредитними ризиками в ЗОД «Райффайзен Банк» на 2019-2021 роки включала своєчасну та адекватну ідентифікацію ризиків, вимірювання, моніторинг, звітність, контроль та пом'якшення кредитів як на індивідуальній, так і на портфельній основі.

З метою уникнення надмірної концентрації ризиків, внутрішні політика і процедури ЗОД «Райффайзен банк» включають конкретні інструкції щодо зосередження уваги на збереженні диверсифікованого портфелю. Весь процес управління кредитами здійснюється за встановленою кредитною політикою. На дату складання звіту значні концентрації ризику в кредитному портфелі банку протягом 2019-2021 років були відсутні.

Остаточна відповідальність за встановлення та затвердження цілей у

сфері управління ризиками та капіталом лежить на Наглядовій раді. Водночас Банк має окремі самостійні підрозділи, які відповідають за управління та контроль ризиків. Правління Банку несе відповідальність за формування пропозицій та реалізацію всіх цілей у сфері управління ризиками та капіталом, а також за загальне управління ризиками, контроль та реалізацію політики управління ризиками Групи Райффайзен у Банку. Регулярні звіти про управління ризиками та постійний аналіз ризиків забезпечують достатню основу для прийняття рішень членами правління щодо адекватності процедур у процесі виявлення, визначення та мінімізації ризиків.

ЗОД «Райффайзен Банк» активно використовує заставу для зниження кредитного ризику. Використання застави як забезпечення кредиту дає Банку можливість контролювати активи у разі дефолту позичальника. Застава є потенційним джерелом погашення кредиту. Однак рішення Банку про надання кредиту не приймається виключно на підставі достатньої застави чи гарантії. Кожне рішення про надання кредиту супроводжується комплексним кредитним аналізом, що знижує кредитний ризик і підвищує якість кредитного портфеля Банку.

ЗОД «Райффайзен Банк» вживає низку заходів для гарантування повернення кредиту. Після надання кредиту підрозділ управління ризиками відповідає за управління кредитом, що включає постійний моніторинг фінансового стану позичальника, дотримання позичальником положень, встановлених кредитним договором, а також надає рекомендації щодо подальшої співпраці з клієнт. Кредитний моніторинг забезпечує раннє виявлення ознак того, що позичальник має фінансові труднощі з погашенням кредиту. Це робиться на ранній стадії, щоб максимізувати вплив коригувальних дій Банку та зменшити потенційні збитки. Кредитний контроль має вирішальне значення на етапі погашення кредиту, або у випадку прострочення кредиту, або у випадку недотримання положень гарантійних угод або фінансових показників.

Метою оцінки кредитного ризику є визначення очікуваних кредитних збитків у разі дефолту. Оцінка кредитного ризику для цілей управління ризиками є складною та вимагає використання спеціальної моделі. ЗОД Райффайзен Банк оцінює кредитний ризик за допомогою ймовірності дефолту (PD), підданості ризику (EAD) і збитків у разі дефолту (LGD). Оцінка проведена відповідно до вимог Національного банку України та міжнародних стандартів фінансової звітності.

Відповідно до вимог Національного банку України, ЗОД Райффайзен Банк регулярно розраховує розмір кредитного ризику. Відповідно до вимог МСФЗ 9 ЗОД Райффайзен Банк створює резерви на покриття очікуваних кредитних збитків. Розрахунок та формування резервів на покриття очікуваних кредитних збитків за фінансовими активами відповідно до вимог МСФЗ здійснюється щомісячно з першого числа місяця, наступного за звітним.

Ідентифікація (ідентифікація), вимірювання (оцінка), моніторинг, контроль та звітність про кредитні ризики здійснюються всіма учасниками процесу управління кредитними ризиками ЗОД «Райффайзен Банк» на постійній основі відповідно до функцій, визначених внутрішньою Досліджено нормативні документи банку. Система звітності з управління кредитним ризиком охоплює три рівні: стратегічний, управлінський та операційний. При цьому об'єктом звітності є всі балансові активи та позабалансові фінансові інструменти, які генерують кредитний ризик.

Таким чином, механізм кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен Банк» включав певну кількість конкретних заходів, а саме: оцінка позичальника, ефективне управління кредитними ризиками, розвиток системи моніторингу позичальника, прийняття рішень щодо надання або відмови у наданні кредиту, нарощування резерви під кредитні операції, робота з проблемними кредитами, судова практика та ін. Система кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен Банк» є ефективною та з кожним роком удосконалюється.

2.3 Вдосконалення кредитування міжнародного бізнесу ЗОД «Райффайзен банк»

Кредитні операції є найприбутковішими серед інших операцій, які проводить ЗОД «Райффайзен Банк», тому необхідно вдосконалювати маркетингову політику, яка спрямована на збільшення кількості клієнтів даного банку. Адже проведений аналіз дає підстави стверджувати про недостатність зусиль банку щодо залучення до кредитування високорентабельних компаній, які здійснюють міжнародну діяльність.

Крім того, кредитні операції є найбільш ризикованими, оскільки вони обов'язково мають певний рівень неповернення коштів. Відповідно, необхідно запровадити ефективний моніторинг дотримання умов кредитних операцій, покращити контроль фінансового стану позичальників та зменшити обсяги прострочених кредитів. Необхідно терміново реалізувати заходи щодо підвищення ефективності кредитування міжнародних компаній, контролю за кредитними операціями, що сприятиме налагодженню ефективної організації кредитного процесу, підвищенню прибутковості ЗОД «Райффайзен Банк» та зменшенню частки кредитних операцій за якими прострочені терміни повернення.

Розвиток банківського сектору потребує постійного вдосконалення механізму кредитування міжнародної діяльності ЗОД «Райффайзен Банк», адаптації цієї діяльності до постійних змін умов зовнішнього середовища. Удосконалення механізму кредитування міжнародного бізнесу на ЗОД «Райффайзен Банк» має полягати у здійсненні заходів як на рівні банку, так і банківської системи в цілому.

На даний момент спостерігається обмеженість джерел формування кредитних ресурсів у клієнтів, проте в них наявна здатність їх ефективно використовувати і своєчасно розраховуватися з ЗОД «Райффайзен банк». Саме

це надає можливість обом отримати додатковий прибуток та має бути використано досліджуваною банківською установою. Тобто маркетингова політика залучення міжнародних підприємств, які потребують кредитних ресурсів ЗОД «Райффайзен банк», має бути більш агресивною.

Рекомендуємо ЗОД «Райффайзен банк» виділити на ринку основних гравців та після ретельного аналізу їх фінансового стану запропонувати вигідні умови кредитування. Слід залучати найбільш рентабельні та відомі підприємства. Наприклад, ТОВ «Нова Пошта» постійно розширяє мережу свої відділень, в тому числі і за кордоном. ТОВ «Нова Пошта» використовує кредитні кошти, обсяг яких представлено на рисунку 3.1.

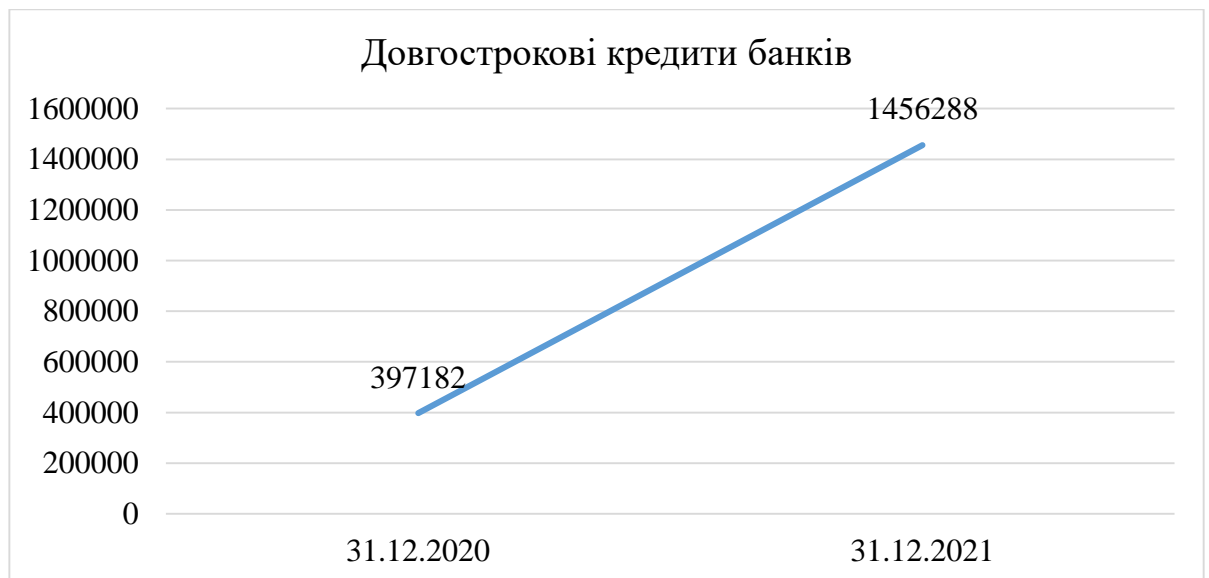

Рисунок 2.5 – Кредитні кошти ТОВ «Нова Пошта» за 2020-2021 рр. [31]

ТОВ «Нова Пошта» використовує лише довгострокові кредити, а ЗОД «Райффайзен банк» може запропонувати їх даному клієнту. За 2021 рік підприємство взяло кредитів на 1059106 тис.грн. більше, а ніж у 2020 році.

Таким чином, рекомендуємо ЗОД «Райффайзен банк» досліджувати основних гравців на ринку, виокремлювати серед них найбільш прибуткових, які потребують розширення та надавати на це кредитні кошти на вигідних умовах. Така політика дозволить залучити більше клієнтів та отримати додатковий прибуток.

Пропонуємо ЗОД «Райффайзен Банк» створити об'єднання на базі існуючих клієнтів-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також використовувати його як інструмент для залучення нових клієнтів. ЗОД «Райффайзен Банк» має бути на крок попереду конкурентів та окрім традиційних банківських послуг, надавати велике коло додаткових, наприклад, пошук партнерів для іноземного бізнесу, консультації щодо ведення зовнішньоекономічної діяльності, підтримувати та розвивати спільноту експортерів та імпортерів з різних країн світу, проводити форум підприємств, які працюють на міжнародному ринку.

Основними функціями об'єднання мають стати:

- спільнота імпортерів і експортерів, що складається з існуючих банківських клієнтів;
- бізнес-можливості в більш ніж 30 країнах, де клієнти банківської групи можуть взаємодіяти один з одним;
- доступ до додаткових послуг для членів клубу;
- Інтернет-семінари, що охоплюють широкий спектр бізнес-тем;
- кращі ділові можливості для співпраці з іншими членами клубу;
- торговий клуб доступний зі входу в інтернет-банкінг та через торговий портал [16, с. 122].

Крім того, ЗОД «Райффайзен Банк» має розробити більш вигідні умови кредитування для підприємств міжнародного бізнесу. Наприклад, рекомендуємо запровадити кредит «Розвивайся», який передбачає видання кредитних коштів підприємствам, які мають рентабельність більше 15% за останні 3 роки.

Вважаємо, що працівники ЗОД «Райффайзен Банк» мають обирати найбільш рентабельні підприємства та організувати зустрічі з клієнтами, пропонуючи їм кредитні послуги банку.

Система безпеки кредитних операцій ЗОД «Райффайзен банк» не має в своєму арсеналі ефективних інструментів впливової пропаганди з метою

отримання високого ступеня довіри до банку і пропозицій спільного захисту інтересів сторін у процедурі кредитування. Все це формує ще одну проблему в організації забезпечення кредитної діяльності ЗОД «Райффайзен банк» та потребує впровадження певних заходів:

- підвищенні вимог до мінімального капіталу підприємств;
- стимулювання надання кредитів підприємствам з високим рівнем прибутковості, ефективності протягом останнім 3 років;
- вдосконалення основних показників діяльності підприємства та методології їх обчислення з міжнародними стандартами, які використовує банківська установа для прийняття рішень щодо видачі кредиту;
- наближенні діяльності банку до міжнародних стандартів;
- створення сприятливого інвестиційного клімату, що дозволить розвиватися більшості підприємств України.

Таким чином, для вдосконалення кредитування міжнародного бізнесу на ЗОД «Райффайзен Банк» рекомендується впровадження рекомендованих заходів, які дозволять банку отримати додатковий прибуток, підприємствам, які матимуть можливість до розвитку, що позитивно вплине на національну економіку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Таким чином, написання роботи та виконання поставлених завдань, дозволило зробити наступні висновки:

– збільшення кількості міжнародних підприємств та зростання обсягів реалізованої ними продукції потребує розширення банківського фінансування міжнародної діяльності. Адже розвиток та поглиблення інтеграційних процесів потребує від міжнародних підприємств великих капіталовкладень. Відповідно в процесі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків зростає роль їх фінансування за рахунок боргових ресурсів, а саме банківського кредитування;

– ЗОД «Райффайзен Банк» - перший український банк і найбільший банк з іноземними інвестиціями в Україні. Протягом багатьох років банк утримує лідируючі позиції на ринку банківських послуг і, зокрема, кредитування юридичних і фізичних осіб, надаючи якісне обслуговування, найкращі банківські технології, сучасні знання та експертизу. Міжнародний досвід банку, висока кваліфікація персоналу і керівництва банку, дозволяє надавати високоякісні послуги своїм клієнтам через широку мережу відділень, розкиданих по всій країні. За всіма фінансовими показниками (капітал, активи, кредитний портфель, прибутковість) банк займає одну з лідируючих позицій на ринку та, дотримуючись стратегії якісного зростання, прагне стати найкращим банком в Україні для своїх клієнтів, партнерів та акціонерів;

– діяльність ЗОД «Райффайзен банк» за 2019-2021 роки була прибутковою та рентабельною, у 2021 році прибуток зріс, що свідчить про зростання ефективності і є позитивною динамікою. Крім того, зросли активи банку, проте зростання відбулось за рахунок зобов'язань та негативно впливає на фінансову незалежність банківської установи;

– працюючі кредити корпоративних клієнтів у 2021 році досягли у Райффайзен Банку загального обсягу 52,6 млрд.грн. на кінець року. За звітний

рік відбулося загальне зростання корпоративного портфеля кредитів на 18,4 млрд.грн або темп приросту склав 53,96% за рік. У тому числі в національній валюті приріст становив 12,3 млрд.грн., в іноземній валютні відбувся приріст на 214,5 млн. дол. США та на 48 млн. євро.;

– рекомендуємо ЗОД «Райффайзен банк» досліджувати основних гравців на ринку, виокремлювати серед них найбільш прибуткових, які потребують розширення та надавати на це кредитні кошти на вигідних умовах. Така політика дозволить залучити більше клієнтів та отримати додатковий прибуток. Пропонуємо ЗОД «Райффайзен Банк» створити об'єднання на базі існуючих клієнтів-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, а також використовувати його як інструмент для залучення нових клієнтів. ЗОД «Райффайзен Банк» має бути на крок попереду конкурентів та окрім традиційних банківських послуг, надавати велике коло додаткових, наприклад, пошук партнерів для іноземного бізнесу, консультації щодо ведення зовнішньоекономічної діяльності, підтримувати та розвивати спільноту експортерів та імпортерів з різних країн світу, проводити форум підприємств, які працюю на міжнародному ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бечко П. К., Власюк С. А., Пономаренко О. В., Нагорний В. І. Економічна сутність кредиту і його роль у розвитку банківського кредитування аграрного бізнесу. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. 2021. № 98(2). С. 41-50.
2. Бондарук Т. Г., Лукашук М. В. Особливості та перспективи банківського кредитування сільського господарства на сучасному етапі розвитку економіки України. Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту. 2020. № 3. С. 84-92.
3. Зубрейчук Ю.А. Аналіз кредитних операцій банківської установи та їх особливості в умовах карантину та запровадження обмежувальних протиепідемічних заходів. Дипломна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування». Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 9 с.
4. Правдиковська, І., Дорошенко, Н. Вплив війни на банківську систему України. Молодий вчений, 2022. №9(109). С. 150-153.
5. Герасименко А.В. Банківське кредитування промислових підприємств: економічна сутність і принципи реалізації. Вісник університету банківської справи. 2021. № 2 (41). С. 40-48.
6. Джулій Л. В., Білорусець Л. М., Ємчук Л. В., Бочуля Н. В. Особливості організації управлінського обліку в банках України. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2020. № 4(1). С. 86-89.
7. Гурова К. Д., Шелест О. Л., Колупаєва І. В. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник. Харків : Світ Книг, 2015. 672 с.
8. Глущенко С. В. Гроші. Кредит. Кредитний ринок. Київ : НаУКМА, 2015. 204 с.
9. Розізнана О.І., Вечірко О.Г. Сутність кредитування підприємства

та його забезпечення. Тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів освіти та молодих вчених. Науковий простір: актуальні питання, досягнення та інновації. 2021. С. 277-278.

10. Мороз С.В., Мейш В.О. Основні аспекти кредитування на сучасному етапі. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. № 5. С. 116–125. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2021/01/24-20.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).

11. Рибіна, Л., Зімін, М. Диверсифікація банківських кредитних продуктів як запорука активізації кредитної діяльності АТ «ОЩАДБАНК». Економіка та суспільство, 2021. №31. С.1-7. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-55> (дата звернення: 01.06.2023).

12. Волкова Н.І., Віньгора Д.С. Проблемна кредитна заборгованість банків України: сучасний стан та напрями її подолання. Modern Economics. 2020. №23. С. 37–43. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/23-2020/volkova.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).

13. Олійник А. В., Атаманова Ю. І. Проблеми діяльності банків на ринку кредитування в умовах фінансової нестабільності. Вісник Хмельницького національного університету. 2018. №1. С. 135–141.

14. Терещенко І.В., Святенко Ю.О. Економічна роль та сутність банківського кредиту. Збірник наукових статей магістрів Інституту економіки, управління та інформаційних технологій. Полтава : ПУЕТ, 2019. С. 347-363.

15. Вовчак О.Д., Самура Ю.О., Сидоренко В.А., Вареник В.А. Банківська безпека: навч. посіб. К. : Знання, 2013. 237 с.

16. Мангушев Д. В., Мамедов М. Х. Банківське обслуговування зовнішньоекономічної діяльності підприємств на прикладі АТ "ПУМБ". Соціальна економіка. 2020. №59. С. 118-123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/se_2020_59_14 (дата звернення: 01.06.2023).

17. Балянт Г.Р. Вдосконалення кредитної стратегії банку в контексті управління кредитним ризиком. Молодий вчений. 2016. № 12.1(40). С. 632–636.

18. Богомолова Н. І., Гирянська А.В. Особливості формування механізму банківської безпеки в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 11. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op> (дата звернення: 01.06.2023).

19. Васильчишин О.Б. Ліквідність та фінансова стійкість як основні індикатори фінансової безпеки банківської системи України. Економічний аналіз. 2016. №24(2). С. 7-14.

20. Вергелюк Ю. Ю. Фінансова безпека кредитного ринку. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 11. С. 31–36.

21. Гасій О. В., Клименко В. І. Стан та перспективні вектори розвитку банківської кредитної діяльності в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7617> (дата звернення: 01.06.2023).

22. Ярошевська О.В., Карась Д. В., Кушнір А. С. Кредити банківської установи та ломбарду: порівняльна оцінка механізмів. Проблеми системного підходу в економіці. 2022. №3. С. 99-102.

23. Дятлова Ю.В. Механізми розвитку та безпеки банківського кредитування: досвід країн ЄС та сучасні реалії. Вісник економічної науки України. 2018. №2. С. 51-57.

24. Забчук Г. М. Активізація банківського кредитування реального сектору економіки як передумова відновлення економічного зростання. Економічний аналіз: зб. наук. праць. 2018. Т. 28. № 1. С. 172–177. URL: <http://library.tneu.edu.ua/images/stories/naukovi%20zhurnaly/economicchnyy%20analiz/2018/%D0%A228%20%E2%84%961.pdf> (дата звернення: 01.06.2023).

25. Золотарьова О.В., Галаганов В.О. Сучасний стан та перспективи розвитку банківської системи України. Проблеми економіки та політичної економії. 2017. № 1. С. 83-98.

26. Іршак О. С, Лещук І. Я. Сучасний стан кредитної діяльності банків та її вплив на розвиток реального сектору економіки. Причорноморські економічні студії. 2018. № 34. С. 145–149. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/32.pdf (дата звернення: 01.06.2023).

27. Ляхор С. Дослідження міжнародної підприємницької діяльності її сутності та форм. Політ. Сучасні проблеми науки: тези доповідей XXII Міжнародної науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Національний авіаційний університет. Київ, 2022. С. 25-26.

28. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 року № 1792-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 01.06.2023).

29. Файчук О. М., Сидоренко С. В. Міжнародний бізнес: навч. посіб. Київ, 2016. 247 с.

30. Шталь Т.В., Астахова І.Е., Козуб В.О. Міжнародний маркетинг: навч. посіб. Харків, 2019. 275 с.

31. Офіційний сайт «Райффайзен банк». URL: <https://raiffeisen.ua/> (дата звернення: 01.06.2023).

32. Яценко М.С., Максименко Ю.С. Альтернативні форми фінансування зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. №22. С. 886–893.